

2 HISTORICKÝ VÝVOJ VYDRŽENÍ OD ŘÍMSKÉHO PRÁVA DO DNEŠNÍCH DNŮ

2.1 Římské právo

Zmínky o vydržení, respektive o institutu nazvaném *usus auctoritas*, jenž byl zdrojem pro později se rozvinuvší *usucapio*,¹⁹ nalezneme již v Zákoně dvanácti desek,²⁰ dle něhož bylo lze vydržet movité věci v jednoleté a pozemky ve dvouleté vydržecí době, vyjma věcí kradených a věcí náležejících cizincům, které nemohly být předmětem vydržení.²¹

Okruh předpokladů vydržení se nicméně pod vlivem společenského rozpuku ještě dříve než v 1. století př. n. l. rozšířil,²² a v klasickém právu tak tento institut dostal nový háv, přičemž se v této souvislosti obvykle udává pět základních předpokladů vydržení,²³ a to:

1. *Possessio* (držba, někdy též překládáno jako držení²⁴): držba představovala faktický stav způsobilý vyvolat právní následky a jejími složkami byly „všeobecná faktická moc nad věcí a vůle mít věc pro sebe jako vlastní“.²⁵ Předmětem držby přitom byla věc, a nikoliv vlastnické právo k ní. Subjektem vydržení však nemohl být každý držitel: vydržet mohli jen držitelé z řad římských občanů, zatímco cizinci nikoliv.²⁶

¹⁹ Srov. BARTOŠEK, M. *Dějiny římského práva (ve třech fázích jeho vývoje)*. Praha: Academia, 1995, s. 188.

²⁰ „Cic. Top. IV 23: *Usus auctoritas fundi, biennium est, ... ceterarum rerum omnium, ... annuus est usus.*“, česky „Cic. Top. IV 23: Pozemků se řádně nabývá po dvou letech užívání, ... u všech ostatních věcí ... je užívání roční.“ – deska VI., fragment 3. Zákona dvanácti desek. cit. dle SKŘEJPEK, M. *Texty ke studiu římského práva*. Praha: Orac, 2001, s. 36–37.

²¹ Srov. KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 175.

²² Srov. HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského*, s. 235. Jistou roli v rozšiřování předpokladů vydržení hrálo, že „zájmy ochrany majetku boháčů žádaly, aby tento majetek nemohl být získán osobami cestou vydržení“. – PERĚTERSKIJ, I. S. *Všeobecné dějiny státu a práva (Římský stát a právo)*. Díl I.-V. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1953, s. 141.

²³ Srov. HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského*, s. 235; VÁŽNÝ, J. *Vlastnictví a práva věcná*, s. 42.

²⁴ Srov. HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského*, s. 220.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Srov. SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 110.

2. *Tempus* (běh času): vydržecí doba byla stejná jako dle Zákona dvanácti desek a každé – byť jen krátkodobé – pozbytí držby mělo za následek, že přestala běžet. Pokud původní držitel držbu opět nabyt, začala běžet od počátku nová vydržecí doba.²⁷ Vydržecí dba uběhla počátkem posledního dne.²⁸
3. *Res habilis* (způsobilá věc): podle klasického práva nepřicházelo kromě věci cizinců a věcí kradených v úvahu ani vydržení *res extra commercium*, dále věci, k nimž držitel získal držbu násilím, věci darovaných místodržícímu provincie, pruhu mezi pozemky, provinčních pozemků atp.²⁹ Nadto nebylo možné vydržet (ale ani držet) věc hromadnou a součást věci.³⁰
4. *Iustus titulus* (právní důvod): jednalo se o skutečnost, jež by vedla k převodu, případně přechodu vlastnického práva věci, jestliže by náleželo převodci nebo kdyby daná skutečnost nebyla stížena jinou vadou. Římskoprávní titul mohl být originární (vydržení *pro derelicto*, *ex adiudicatione* atd.) i derivativní (například darovací, kupní či směnná smlouva). Právo aprobovalo i vydržení na základě neexistujícího (putativního) titulu, byl-li vydržitel v omluvitelném skutkovém omylu o existenci platného právního jednání.³¹
5. *Bona fides* (dobrá víra či bezelstnost³²): představovala „přesvědčení nabyvatelevo, že prisvojuje si věc nejedná bezprávně“,³³ nikoliv nutně pozitivní přesvědčení, že je vlastníkem, což „nebylo ostatně možné, nabyt-li např. vydržitel mancipační věc pouhou tradicí“.³⁴ U bezúplatného nabytí držby se dobrá víra vyžadovala po celou vydržecí dobu, zato v případě úplatně získané držby postačovala jen k okamžiku jejího nabytí.³⁵

Aby byli chráněni i římstí občané, kteří dlouhodobě drželi provinční pozemky, jakož i držitelé bez římského občanství, znalo římské právo rovněž *longi temporis praescriptio* (námitka uplynutí dlouhé doby), tj. procesní obranu těchto držitelů proti žalobě vlastníka věci či zástavního věřitele, jejíž uplatnění mělo za následek neúčinnost dané žaloby. Jednalo se tedy ve své podstatě o námitku promlčení reivindikační žaloby.³⁶ Postupem času byla držitelům provinčních pozemků a držitelům z řad peregrinů přímo přiznána žaloba na vydání věci, již mohli podat i proti dosavadnímu vlastníkovi věci.³⁷ Podmínky tohoto institutu se shodovaly s výše popsanými podmínkami vydržení dle klasického práva, s výjimkou potřebné doby, která

²⁷ Srov. HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského*, s. 238.

²⁸ Srov. KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*, s. 178.

²⁹ Srov. tamtéž; SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo: systém a instituce*, s. 111; HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského*, s. 238–239. Srov. též podkapitulu 4.5.9.

³⁰ Srov. HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského*, s. 235–236; KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*, s. 176.

³¹ Srov. HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského*, s. 236–237.

³² Srov. heslo *Bona fides*. In: *Ottův slovník naučný. Čtvrtý díl*. Praha: J. Otto, 1891, s. 324.

³³ HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského*, s. 237.

³⁴ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*, s. 177.

³⁵ Srov. tamtéž.

³⁶ Srov. SPÁČIL, J. Promlčení vlastnických žalob a vlastnického práva. *Právnick*, 1992, č. 2, s. 120.

³⁷ Srov. KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*, s. 178.

v případě stran sporu s bydlíštěm v téže obci činila deset let a v případě stran sporu s bydlíštěm v jiných obcích dvacet let.³⁸

Jméno byzantského císaře Justiniána I. je spjaté i se změnami v oblasti vydržení – jeho konstitucí z roku 531 totiž došlo ke sloučení původně samostatného vydržení a *longi temporis praescriptio* v jednotné vydržení,³⁹ nazývané jako řádné,⁴⁰ z něhož byly nad rámec výše vypočtených věcí vyloučeny i věci patřící církvi či císaři. Vydržecí doba činila nově u věcí movitých tři roky a u věcí nemovitých deset let mezi vlastníkem a vydržitelem s bydlíštěm ve stejné provincii a dvacet let, měly-li tyto osoby bydlíště v jiné provincii.⁴¹ Dobrá víra se obecně vyžadovala jen k okamžiku nabytí držby.⁴² Ostatní podmínky pro vydržení se zásadně shodovaly s podmínkami podle klasického práva.⁴³

Justiniánské právo umožňovalo též vydržení práva odpovídajícího služebnosti, jehož podmínkou byla držba tohoto práva⁴⁴ „získaná tím, že někdo začal fakticky vykonávat obsah služebnosti pro sebe jako svoje právo, a to *nec vi, nec clam, nec precario*“⁴⁵ a uplynutí desetileté vydržecí doby mezi přítomnými a dvacetileté mezi nepřítomnými.⁴⁶

Vedle toho Justinián zavedl *praescriptio longissimi temporis*, známé též jako mimořádné vydržení,⁴⁷ které bylo svou povahou také promlčením vindikace.⁴⁸ Mimořádné vydržení nevyžadovalo *iustus titulus* a doba, která k němu musela uplynout, činila čtyřicet let v případě věcí církve, státu či zbožných nadací a třicet let u ostatních věcí, přičemž z mimořádného vydržení byly vydrženy toliko *res extra commercium* a *res vi possessae*.⁴⁹

Kromě výše popsaného vydržení věci existovala i jeho zvláštní forma označovaná jako *usucapio pro herede*. Podstatou tohoto druhu vydržení bylo, že ten, kdo nabytí držbu věcí tvořících pozůstalost v mezidobí mezi smrtí zůstavitele a adicí, tyto věci vydržel v jednoleté vydržecí době, která byla totožná pro věci movité i nemovitě.⁵⁰ Toto vydržení nicméně znalo římské právo pouze dočasně, postupem času totiž proti němu byla (oprávněným) dědicům poskytnuta procesní obrana.⁵¹

³⁸ Srov. SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo: systém a instituce*, s. 111.

³⁹ Srov. HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského*, s. 240.

⁴⁰ Srov. tamtéž.

⁴¹ Srov. Iust. Inst. 2, 6; SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo: systém a instituce*, s. 111.

⁴² Srov. KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*, s. 177.

⁴³ Srov. SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo: systém a instituce*, s. 111.

⁴⁴ Nejednalo se nicméně o *possessio*, ale o tzv. *quasi possessio* (jakoby držbu), „které však nelze bez dalšího ztotožňovat s dnešní držbou práva“. – BĚLOVSKÝ, P. Kontext držby a vydržení vlastnického práva v novém občanském zákoníku. *Jurisprudence*, 2014, č. 1, s. 37, který též uvádí, že držba práva, jak ji chápeme dnes, byla římskému právu neznámá.

⁴⁵ VÁŽNÝ, J. *Vlastnictví a práva věcná*, s. 120.

⁴⁶ Srov. tamtéž.

⁴⁷ Srov. HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského*, s. 240.

⁴⁸ Srov. KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*, s. 178.

⁴⁹ Srov. SKŘEJPEK, M. *Římské soukromé právo: systém a instituce*, s. 111–112.

⁵⁰ Srov. VÁŽNÝ, J. *Vlastnictví a práva věcná*, s. 42–43.

⁵¹ Srov. tamtéž.

Vydržení mělo v římském právu význam i v procesněprávní oblasti, neboť argumentovala-li strana sporu, že své právo nabylo vydržením, nemusela prokázat vlastnické právo převodce a případných dalších předchozích převodců, k čemuž by jinak byla povinna.⁵²

2.2 Středověké a raně novověké pojetí vydržení

Jistý vývoj vydržení, respektive jemu podobných institutů, můžeme v našich končinách vysledovat i v období středověku a raného novověku. Za zmínku stojí především staročeské právo, dle něhož vlastnické právo k určité nemovité věci vydržel ten, kdo byl chybně zapsán v zemských deskách jako její vlastník, pokud tento zápis nebyl po 3 roky a 18 neděl (tj. v zemské lhůtě) od jeho provedení rozporován.⁵³ Vydržet takto mohl i zapsaný vlastník, jenž věděl o rozporu zapsaného a skutečného stavu.⁵⁴ Ideový zdroj dalšího vývoje vydržení představovala i některá ustanovení Codexu Theresianus.⁵⁵

2.3 Obecný zákoník občanský

Nejdůležitějším novověkým milníkem (nejen) v dějinách vydržení pak byl Nový rok 1812, kdy nabylo účinnosti zákon č. 946/1811 ř. z., obecný zákoník občanský, který obsahoval úpravu vydržení spolu s úpravou promlčení ve čtvrté hlavě třetího dílu.^{56, 57}

⁵² Srov. SANTUCCI, G. Die rei vindicatio im klassischen römischen Recht – ein Überblick. *Fundamina*, 2014, č. 2, s. 839–840.

⁵³ Srov. slova čl. 439 Vladislavského zřízení zemského: „Pakliby kto nebyl narčen, ktožby ty dědiny držal za tři léta a za osmnáct nedělí, ten má toho práva užití.“ – Zřízení zemské Království českého za krále Wladislava r. 1500 vydané. In: PALACKÝ, F. (ed). *Archiv český, čili, Staré písemné památky české i moravské : z archivův domácích i cizích. Díl pátý.* Praha: Výbor zemský w království Českém, 1862, s. 210.

⁵⁴ Srov. MALÝ, K. Ochrana vlastnictví ve Vladislavském zřízení zemském. In: MALÝ, K., PÁNEK, J. (eds). *Vladislavské zřízení zemské a počátky ústavního zřízení v Českých zemích (1500–1619).* Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2001, s. 210.

⁵⁵ Srov. ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.* 6. díl. Praha: Codex Bohemia, 1937, s. 443.

⁵⁶ Vysvětlení této systematiky je nasnadě: „V době sepsání obč. zák. obec. rozuměla se pod pojmem promlčení (Verjährung) každá změna nějakého práva, způsobená uplynutím určité doby. Tato nastala pak tím, že práva zanikala následkem jejich nevykonu po určitém zák. stanovenou dobu, kterýžto případ se označoval jako promlčení extinktivní. Naproti tomu o aquisitionním promlčení práv nebo-li t. zv. vydržení (Ersitzung) mluvilo se tehdy, získal-li někdo toho práva tím, že je vykonával po určitou dobu zákonnou.“ – ŘEHOŘKA, V. Promlčení lhůta právních jednání denního života. *Časopis pro právní a státní vědu*, 1924, č. 1, s. 31.

⁵⁷ Znění § 1452 OZO dávalo oba tyto instituty do spojitosti slovy: „Převede-li se promlčené právo následkem zákonné držby zároveň na někoho jiného; nazývá se vydrženým právem a způsob nabytí

OZO rozlišoval vydržení řádné a mimořádné, respektive vydržení v řádné a mimořádné vydržecí době,⁵⁸ přičemž nebude-li zmíněno jinak, týkají se následující závěry obou forem vydržení.

Předmětem vydržení mohly být – až na některé výjimky – věci a práva, které mohly být předmětem držby.⁵⁹ Držba pak v sobě v souladu s § 309 OZO opět snoubila *corpus a animus* a byla rozlišována držba věci a držba práva.⁶⁰ Předmětem držby věci mohly být vyjma věci extrakomerčních všechny hmotné i nehmotné věci (§ 311 OZO) a z práv šlo držet ta z obchodu nevyloučená majetková práva, jež umožňovala opakovaný či trvalý výkon, čítaje v tom práva věcná i obligační.⁶¹

Vydržitelem určitého práva se dle § 1453 OZO mohla stát osoba, jež byla způsobilá nabýt příslušné právo.⁶² Vydržitelé mohli vydržet právo odpovídajícího služebnosti a reálnému břemenu. Vydržena naopak nemohla být práva, jež nešlo ani držet, tj. dědické právo, pohledávky zanikající jednorázovým uspokojením, osobní práva či práva vyhrazená hlavě státu. Nadto nebylo možné vydržet některá práva, která sice šlo držet, ale jejichž vydržení nebylo prakticky uskutečnitelné: jednalo se o pohledávky, jež mohly být předmětem držby, či o právo stavby.⁶³

Dle § 1494 OZO proti určitým osobám (třeba nezletilým či blbým) mohla začít plynout vydržecí doba, až byl-li jim ustanoven zákonný zástupce. Pokud již běžela, pak se nestavěla, ale uplynula nejdříve po dvou letech od opadnutí překážky.

Pokud jde o specifika řádného vydržení, k němu bylo třeba uplynutí tříleté vydržecí doby u věcí movitých a u práv k nim (§ 1466 OZO).⁶⁴ Věcí nemovitých, které nebyly zapsány ve veřejných knihách nebo které sice v těchto knihách zapsány byly, ale držitel v nich nebyl zapsán jako jejich vlastník, jakož i služebností a ostatních věcných práv k cizím nemovitým věcem se zase týkala třicetiletá vydržecí doba (§ 1468 OZO).⁶⁵ Věcná práva k cizím nemovitým věcem, jež se vykonávají jen zřídka, navíc musela být během třicetileté vydržecí doby vykonaná při každé naskytnuvší se příležitosti a zároveň nejméně třikrát (§ 1471 OZO).⁶⁶ Dále existovala

vydržením.“ Tehdejší přední civilisté však logicky upozorňovali, že vydržení a promlčení nemají – kromě toho, že jsou spojeny s časem – „pranic společného“ a že jsou na sobě nezávislé. – srov. RANDA, A. *Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém*, s. 100; ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému (...)*. 6. díl, s. 438.

⁵⁸ Jak poukazoval Krčmář, OZO výslovně užíval spojení *řádné vydržení* jen v § 1475 a jinak používal pojmu *řádná a mimořádná vydržecí doba*. – srov. KRČMÁŘ, J. *Právo občanské. II. Práva věcná*. Praha: Všehrad, 1928, s. 165.

⁵⁹ Srov. § 1455 a n., ve spojení s § 311 OZO. § 1455 OZO uváděl, že lze vydržet, „[č]eho lze nabýti“, což bylo dle Randy třeba interpretovat jako „[č]eho lze držeti“. – RANDA, A. *Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém*, s. 101.

⁶⁰ Srov. tamtéž, s. 10–11.

⁶¹ Srov. tamtéž, s. 93 a n.

⁶² Srov. ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému (...)*. 6. díl, s. 442.

⁶³ Srov. tamtéž, h.

⁶⁴ Srov. tamtéž, s. 459.

⁶⁵ Srov. tamtéž, s. 461.

⁶⁶ Srov. tamtéž, s. 463.

i zvláštní vydržecí doba, teorií nazývaná „kromobyčejný čas vydržení“,⁶⁷ jež byla spjata s některými osobami, jako správci statků církví, proti kterým bylo možné vydržet jen v šestileté, případně čtyřicetileté vydržecí době (§ 1472 OZO), a § 1474 až 1476 OZO upravovaly i další případy, kdy bylo k vydržení třeba kromobyčejného času.⁶⁸

Řádné vydržení dle § 1461 až 1464 OZO rovněž vyžadovalo, aby držba byla:

- a) poctivá neboli bezelstná, a to po celou vydržecí dobu.⁶⁹ § 326 OZO uváděl, že poctivý je ten držitel, jenž „z pravděpodobných důvodů pokládá věc, kterou drží, za svou“. Randa⁷⁰ uváděl, že držitel musí být pozitivně přesvědčen, že nabyl vlastnické právo, s čímž se ztotožňoval i Krčmář, jenž ale druhým dechem dodával, že „je jisto, že i podle našeho práva se vyskytují případy, ve kterých držitel bude bezelstný, ač nemá onoho pozitivního přesvědčení, nýbrž jen přesvědčení, že nevězí v tom materiální (*sic*) bezpráví, když si věc přivlastňuje“.⁷¹ Rouček se Sedláčkem⁷² připouštěly pozitivní i negativní přesvědčení bezelstného držitele. Tyto konkluze jsou *mutatis mutandis* použitelné i na držbu práv;
- b) pořádná, tedy zakládající se na právním důvodu, který je platný (tudíž nikoliv putativní či neplatný), který by vedl k převodu vlastnického práva a který je derivativní, tj. na smlouvě. Titulem v tomto smyslu nebyla kupříkladu dědická sukcese či rozdělení společné věci;⁷³
- c) pravá čili nabytá *nec vi, nec clam, nec precario*.

Mimořádné vydržení, upravené v § 1477 OZO, literatura charakterizovala slovy, že „[s] držením 30- nebo 40letým spojuje zákon tu zvláštní výhodu, že k vydržení řádného titulu vůbec zapotřebí není, a že tudíž stačí držení bezelstné“,⁷⁴ kdy důkazní břemeno stran bezelstnosti leželo na straně popírající vydržení. Nejednota mezi autory nicméně panovala ohledně pravosti držby jakožto podmínky mimořádného vydržení.⁷⁵

⁶⁷ RANDA, A. *Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém*, s. 110.

⁶⁸ Ust. § 1472 a n. se nacházela pod rubrikou *mimořádná (roz. doba vydržecí)*, nicméně při výkladu mimořádného vydržení se teorie zaměřovala explicitně na § 1477 OZO a výklady o § 1472 až 1476 OZO činila v rámci pojednání o vydržení řádném – srov. RANDA, A. *Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém*, s. 111–114; či KRČMÁŘ, J. *Právo občanské*, s. 172–174. Činím tak i v této monografii.

⁶⁹ Srov. KRČMÁŘ, J. *Právo občanské*, s. 169.

⁷⁰ Srov. RANDA, A. *Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém*, s. 106.

⁷¹ KRČMÁŘ, J. *Právo občanské*, s. 168.

⁷² Srov. ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. 2. díl. Praha: Codex Bohemia, 1935, s. 117.

⁷³ Srov. KRČMÁŘ, J. *Právo občanské*, s. 167–168.

⁷⁴ RANDA, A. *Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém*, s. 113.

⁷⁵ Dle Randy mohl vydržet i nepravý držitel *bonae fidei*. – srov. RANDA, A. *Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém*, s. 113. Rouček se Sedláčkem ale zastávali opačný názor. – ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému (...)*. 6. díl, s. 471.

Úprava obsažená v OZO řešila vydržení komplexně, a proto dále upravovala i započtení vydržecí doby právního předchůdce (§ 1493 OZO) či přetržení vydržecí doby, jež nastávalo uznáním práva oprávněného subjektu, jakož i podáním žaloby (§ 1497 OZO).

2.4 Osnova občanského zákoníku z roku 1937

Občanský zákoník, který by nahrazoval OZO, sice navzdory intenzivním přípravám v meziválečném období v platnost nevstoupil, ale jeho osnova⁷⁶ se vzhledem ke své kvalitě stala „[z]ákladním obecným ideovým zdrojem“⁷⁷ rekodifikace soukromého práva v tomto století, a je tedy dlužno na ni blíže poukázat.

Vydržení (opět společně s promlčením) byla zasvěcena hlava 47, čítající 49 paragrafů. Pokud jde o náležitosti vydržení, včetně způsobitelného předmětu vydržení, osnova nepřinášela oproti OZO revoluční změny, jež by vydržení „obrátily“ o sto osmdesát stupňů. Změny oproti OZO lze nicméně zpozorovat ve formální rovině. Některá ustanovení OZO totiž nebyla vůbec převzata, s odkazem na svou zastaralost či redundanci (například § 1456 až 1457 OZO, vylučující z vydržení práva náležející hlavě státu či osobní práva). Jiná ustanovení OZO byla v zájmu modernizace či předcházení výkladovým nejasnostem formulačně upravena. Změny textace se dotkly mj. mimořádného vydržení, ohledně něhož již neměly panovat výše popsané pochybnosti, zda je též třeba pravé držby, poněvadž § 1334 osnovy jasně stanovil, že je třeba jen držby bezelstné, ale není třeba ani řádné, ani pravé držby.

Osnova každopádně obsahovala i ustanovení, jež v zásadě odpovídala OZO (jako § 1322 až 1334 osnovy, které byly ekvivalentní § 1460 až 1477 OZO). Modifikacemi rovněž prošel úzce spjatý právní institut držby (§ 99 až 135 osnovy),⁷⁸ kdy osnova kupříkladu výslovně vytkla, že lze držet práva připouštějící opakovaný či trvalý výkon, nejsou-li vyloučena z právního obchodu, nebo zavedla jednotnou koncepci držby práva (místo samostatné držby věci a držby práva).

2.5 Střední občanský zákoník

Nastolení komunistického režimu a s tím spojené pronikání marxismu-leninismu do právního řádu vedlo k zavrnutí obecného zákoníku občanského a přijetí zákona č. 141/1950 Sb., označovaného jako střední občanský zákoník. Důvodová zpráva

⁷⁶ Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník, tisk 844, Poslanecká sněmovna N. S. R. Č., IV. volební období, 4 zasedání, 1937, Praha.

⁷⁷ ELIÁŠ, K. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 47.

⁷⁸ Ustanovení osnovy o držbě mají pro současnou civilistiku zvláštní význam, protože zákonodárce mnohá z nich převzal do občanského zákoníku. – srov. např. tato ustanovení občanského zákoníku a jejich ekvivalenty v osnově: § 987 a § 101; § 988 odst. 1 a § 100; § 992 a § 109.

označovala dosavadní normy postulující vydržení za „těžkopádné a kasuistické“⁷⁹ a odstranění domnělé těžkopádnosti a kazuističnosti patrně mělo být dosaženo značnou redukcí ustanovení upravujících přímo vydržení – střední občanský zákoník totiž věnoval vydržení jen čtyři paragrafy (§ 115 až 118 středního občanského zákoníku).

Menší rozsah úpravy byl dán mj. tím, že střední občanský zákoník opustil dosavadní distinkci řádného a mimořádného vydržení a zakotvoval jednotné vydržení. Vydržet mohl oprávněný držitel,⁸⁰ tedy ten, jenž byl vzhledem ke všem okolnostem v dobré víře, že mu věc či právo náleží. Obecně bylo stále možné držet věc či právo připouštějící opětovný nebo trvalý výkon (§ 144 středního občanského zákoníku). Předmětem vydržení mohlo být vlastnické právo, nikoliv však k věcem v socialistickém vlastnictví, nebo jiné věcné právo. Vydržecí doba činila tři roky u věcí movitých a u věcí nemovitých byla obecně zkrácena na deset let a pro její běh přiměřeně platila ustanovení o době promlčecí (takže třeba neběžela mezi manželi nebo mezi zákonným zástupcem a zastoupeným). Za pozornost též stojí, že vydržení dle dikce středního občanského zákoníku nevedlo jen k nabytí vlastnického práva vydržitelem, nýbrž i k promlčení vlastnického práva dosavadního vlastníka (§ 88 středního občanského zákoníku).

2.6 Občanský zákoník z roku 1964

Přístup zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, k vydržení se za dobu bezmála padesátileté účinnosti tohoto kodexu několikrát změnil.

2.6.1 Vyhlášené znění

Prvotní znění zákona č. 40/1964 Sb., účinné od 1. 4. 1964 do 31. 3. 1983, působilo jako válkami zchudlý král, protože nezakotvovalo, a tím pádem ze soukromoprávního styku vypustilo celou řadu tradičních institutů, včetně držby a vydržení.⁸¹ Absenci vydržení zdůvodňovala teorie jeho rozporem „s pravidly socialistického soužití“⁸² a tím, že se v praxi vydržení příliš nevyskytovalo, a nadto nebylo kvůli rozporu

⁷⁹ Vládní návrh. Občanský zákoník, tisk 509, Národní shromáždění republiky Československé 1950. L. volební období. 5. zasedání, 1950, Praha.

⁸⁰ Zákonodárce považoval i kategorizaci držby z hlediska její pravosti, poctivosti a pořádnosti za těžkopádné, a proto zavedl jen oprávněnou a neoprávněnou držbu. – srov. tamtéž.

⁸¹ Zákon č. 101/1963 Sb., zákoník mezinárodního obchodu, jenž nabyl účinnosti rovněž 1. 4. 1964, naproti tomu vydržení i držbu upravoval. Příhodně k tomu působí shrnutí Hendrychové Zúklínové, že zatímco zákon č. 40/1964 Sb. byl určen „lidovým masám“, zákoník mezinárodního obchodu byl určen „zahraničním obchodníkům“. – srov. ZUKLÍNOVÁ, M. § 551. In: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník (zák. č. 89/2012 Sb.)*, s. 1260.

⁸² Vládní návrh. Občanský zákoník, tisk 156, Národní shromáždění Československé socialistické republiky, III. volební období, 1963, Praha.